

No : 25

Tarih : 09/12/2016

TÜRKİYE ULUSAL HESAPLAR SİSTEMİ'NDE REVİZYON SNA-2008 ve ESA-2010'un UYGULANMASI

Türkiye İstatistik Kurumunun temel görevlerinden biri, ülke ekonomisinin hacmini uluslararası platformda karşılaştırılabilirliğini sağlayacak şekilde ölçmektir.

Son yirmi yılda, özellikle üretim sürecinde bilgi ve teknolojinin rolü, hizmet faaliyetlerinin artan önemi ve ulusal ekonomik sistemlerin küreselleşmesi gibi önemli değişikliklerin ekonomiler üzerindeki etkisi, makroekonomik istatistiklerin hesaplama yöntemlerinde düzenlemeler gerektirmiştir. Makroekonomik istatistiklerin merkezinde yer alan ve ekonomileri analiz etmeye imkân sağlayan ulusal hesaplar sistemi de, yapısal ekonomik değişikliklerle bağlantıyı sürdürmek için bu değişikliklere uyum sağlamak zorundadır.

Hesaplama yöntemlerinde ve veri kaynaklarında yapılan düzenlemelere bağlı olarak tahminlerin revize edilmesi ihtiyacı doğmaktadır. Tüm ülkeler ürettikleri istatistikleri iki temel nedenle belirli aralıklarla revize etmektedir:

1. **Rutin revizyon;** sonradan gelen veya sonradan kesinleşen verilerin hesaplara yansıtılması ile gerçekleştirilir. Tüm ülkelerde kısa dönemde yayımlanan gayrisafi yurtiçi hâsıla tahminleri, ilerleyen dönem içinde yeni verilerin kullanılması veya kullanılan bazı geçici verilerin kesinleşmesi sonucu düzenli olarak güncellenmesini,
2. **Ana revizyon;** baz yılı değişiklikleri, sınıflama, tanım ve kapsam değişiklikleri, yöntem, uygulama ve soru yapısındaki değişiklikleri, kaynak verideki değişim ile yasal düzenlemelerden kaynaklanan güncellemeleri ifade eder.

Ulusal Hesaplar Sisteminde dünya genelinde 5-7 yılda bir yapılan ana revizyonlar, ekonomik ve sosyal alanlarda ortaya çıkan yeni koşullar doğrultusunda, hesaplamalara ilişkin kapsam veya yöntem değişikliğine gidilmesi ile gerçekleştirilmektedir. Konuya ilişkin son düzenlemeler Ulusal Hesaplar Sistemi (SNA-2008) ve Avrupa Hesaplar Sistemi'dir (ESA-2010). Tüm ülkeler bu ana revizyon çalışmasını, metodolojik değişiklikleri sisteme entegre etmenin yanı sıra yeni veya güncellenmiş veri kaynaklarının entegrasyonunu sağlayarak istatistiki iyileştirmenin yapılabilmesi için bir fırsat olarak değerlendirmiştir. Bu kapsamda 2013 yılında geniş çaplı bir alan uygulaması ile 2012 yılı için arz kullanım anketi yapılmış, yeni sisteme geçiş sürecinde yoğun ve özverili bir çalışma yürütülmüştür.

Bu çerçevede uluslararası standartlara uyumun yanı sıra, 1998 baz yılından günümüze gerçekleşen yapısal değişimlerin makroekonomik büyüklüklere yansıtılma ihtiyacı, bilgi altyapısında yaşanan gelişmeler ve ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda daha hızlı ve daha detaylı makroekonomik göstergeler üretilmesine yönelik gerçekleştirilen iyileştirmelerin yansıtılması amacıyla aşağıdaki çalışmalar yapılmıştır.

Uluslararası standartlarda yaşanan değişimler

ESA-95'den ESA-2010'a (ve SNA-2008) geçişte öne çıkan ve tüm ülkelerde temel değişim nedenlerini oluşturan başlıklar şunlardır:

- Girdi olarak değerlendirilen 'AR-GE' ve 'Silah Sistemleri' harcamalarının yatırım harcaması olması,
- Sigortacılık sektörü hesaplama yönteminin değiştirilmesi,
- Merkez Bankası'nın çıktı hesabının değiştirilmesi,
- İşlem gören mallara yönelik hesapların Ödemeler Dengesi ile uyumlaştırılması.

Hesaplama yönteminde yapılan geliştirmeler

2012 Arz Kullanım Tablosu Araştırması ile ana revizyon çalışmalarının temelini oluşturan Arz-Kullanım ve Girdi-Çıktı Tabloları hazırlanmıştır. Bu tabloların hazırlanmasıyla ekonominin daha fazla ve daha güncel gösterge ile gözlenmesine olanak sağlanmıştır. Özellikle İdari Kayıtların kullanım düzeyinin artırılmasına paralel olarak, gayrisafi yurtiçi hâsıla hesaplamalarında kullanılan birçok alt hesap seti yeni verilerle yeniden hesaplanarak detaylandırılmıştır. Bu bağlamda;

- Dolaylı ölçülen mali aracılık hizmetlerinin hesaplama yönteminin değiştirilmesi,
- Kendi hesabına geliştirilen yazılımların sisteme eklenmesi,
- Genel devlet sınıflamasının güncellenmesi,
- Gözlenemeyen ekonomi hesabının geliştirilmesi,
- İzafi kira hesaplama yönteminin değiştirilmesi,
- Sabit sermaye tüketiminin hesaplanmasındaki değişiklikler,
- Tarım sektöründe hesapların geliştirilmesi,
- Kâr amacı olmayan kuruluşların hesaplarının iyileştirilmesi,
- Sabit fiyatlarla hesaplamalarda yeni yöntemin benimsenmesi

çalışmaları yapılmıştır.

Bilgi Alt Yapısının İyileştirilmesi

a. İdari kayıtlar ve yeni araştırma sonuçları

2009 bazlı yeni gayrisafi yurtiçi hasıla tahminlerinde hem büyümenin daha hızlı ve daha doğru ölçülmesi hem de kalkınma, refahın ölçülmesine yönelik göstergelerin bir kısmının hesaplanabilmesini kolaylaştırmak amacı ile idari kayıtların sisteme entegrasyonu revizyon çalışmalarının en önemli aşamasını oluşturmuştur. Bu bağlamda aşağıdaki idari kayıtlar ve yeni kaynaklar dönemlik ve yıllık göstergelerin üretilmesi amacı ile Ulusal Hesaplar Sistemine entegre edilmiştir:

- ✓ Girişimlere ilişkin; Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) ve Sosyal Güvenlik Kurumu'ndan (SGK) sağlanan beyannameler,
- ✓ Mali Sektöre ilişkin; T.C. Cumhuriyet Merkez Bankası, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), Hazine Müsteşarlığı, vb. sağlanan bilgiler,
- ✓ Genel devlete ilişkin; Maliye Bakanlığı'ndan sağlanan devlet mali istatistikleri,
- ✓ Dernekler ve vakıflara ilişkin; İçişleri Bakanlığı ve Vakıflar Genel Müdürlüğünden ilgili tablolar,
- ✓ Nüfus ve Konut Araştırması, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi gibi idari kayıt bilgisi

TÜİK Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği

Tel: 0312 425 20 52 – 410 01 10 Faks: 0312 425 20 53 e-Posta: bhim@tuik.gov.tr

b. Sınıflandırma

İstatistik bilgi altyapısının temelini oluşturan sınıflandırmalar konusunda; TÜİK iş kayıtları sisteminde yer alan yaklaşık 3 milyon girişime ilişkin GİB ve SGK'da tutulan beyannameler incelenerek kayıtlarda uyumluluk sağlanmış ve kurumsal sektör kodları verilerek sisteme entegre edilmiştir. Mali şirketler sektörünün parçası olan bankacılık ve sigortacılık faaliyetlerine ilişkin idari kayıtların ulusal hesaplar sistemine entegrasyonu sağlanmıştır. Genel devlet sınıflaması güncellenmiş ve sektöre ilişkin hesabın temelini oluşturan analitik bütçe gelir ve harcama kodları, ESA-2010'a göre yeniden sınıflandırılmıştır. Dernek ve vakıflar, hizmet ettiği kesim dikkate alınarak amacı doğrultusunda sınıflandırılmıştır.

Ana Revizyon Kapsamında Tamamlanan Çalışmalar

Yürütülen ana revizyon çalışması için detaylı program ve ulusal uygulama stratejileri geliştirilmiş ve uluslararası projeler yürütülmüştür. Sınıflama çerçeveleri, iş kayıtları ve çerçevesi, anketler ve idari kayıtlar ile bilgi teknolojileri altyapısının uyumlaştırılması kapsamında çalışmalar yürütülmüştür.

Bu kapsamda 12 Aralık 2016 tarihinde III. Çeyrek GSYH Haber Bülteni ile birlikte yayımlanacak olan Ulusal Hesaplar Sistemimize ilişkin çalışmalar aşağıda yer almaktadır:

1. 2012 Arz/Kullanım ve Girdi/Çıktı Tabloları,

2012 Arz Kullanım Anketi yaklaşık 20 bin işyeri ile gerçekleştirilmiş ve anket çalışma sonuçları ve idari kayıt verilerinde yaşanan iyileşmeye paralel elde edilen yeni veri kaynakları kullanılarak, 2012 Arz-Kullanım ve Girdi-Çıktı Tabloları A-64 düzeyinde hazırlanmıştır.

2. Bağımsız Yıllık GSYH Tahmini

Bugüne kadar dört dönem GSYH tahminlerinin toplamı olarak hesaplanan yıllık GSYH, GİB, SGK, Maliye Bakanlığı, BDDK gibi kurumlardan elde edilen idari kayıtlar ile işletme ve kurumların bilanço ve gelir tablosu gibi bilgileri kullanılarak doğrudan hesaplanmaya başlanmıştır. Yıllık bağımsız GSYH çalışmaları kapsamında cari ve sabit fiyatlarla üretim, harcama ve gelir yöntemi ile hesaplamalar NACE Rev.2 sınıflamasına göre, A-21 düzeyinde tamamlanmıştır.

3. Çeyreklik Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla Tahminleri

Üretim ve harcama yöntemiyle çeyreklik GSYH hesaplarında yukarıda belirtilen çalışmalar hesaplara yansıtılmış, idari kayıtlar sisteme entegre edilmiş ve baz yılı değiştirilmiştir. Bu doğrultuda geçmiş yıllar revize edilmiştir. Hesaplamalar, NACE Rev.2 sınıflamasına göre, A-10 düzeyinde yapılmıştır. GSYH tahminleri ile yıllık tahminler arasındaki tutarlılıkların sağlanması, böylece bir yılın dört çeyrek tahmininden elde edilen yıllık GSYH değeri ile bağımsız yıllık hesapla tahmin edilen GSYH arasında daha anlamlı revizyon yaratan veri setlerine, gösterge ve yöntemlerine dayalı bir sistem kurulmuştur.

4. Gelir Yöntemiyle Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla

SGK ve GİB İdari kayıtlarının kullanımıyla birlikte dönemlik olarak hesaplanan gelir yöntemiyle GSYH tahmini çalışmaları NACE Rev.2 sınıflamasına göre A-10 düzeyinde tamamlanmıştır.

TÜİK Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği

Tel: 0312 425 20 52 – 410 01 10 Faks: 0312 425 20 53 e-Posta: bhim@tuik.gov.tr

5. Bölgesel Hesaplar

Bölgesel GSYH için GİB ve SGK verileri mevcut veri setlerine eklenerek hesaplamalar güncellenmiştir. Bölgesel detayın geliştirilmesi doğrultusunda çalışmalar yürütülmüş ve il bazında GSYH hesaplamaları A-3 düzeyinde 2004-2014 yılları için tamamlanmıştır.

6. Kurumsal Sektör Hesapları

Ana revizyon çalışmasının en önemli çıktılarından birisi de ekonominin temel aktörlerinin sistem içerisindeki yerini belirleyen kurumsal sektör hesapları olmuştur. Mali olmayan şirketler, mali şirketler, genel devlet, hanehalkları ve hanehalklarına hizmet eden kâr amacı olmayan kurumların oluşturduğu kurumsal sektör detayında, üretim hesabından başlayıp, yurtiçi üretim, işletme artığı, karma gelir, ulusal gelir, girişimci geliri, harcanabilir gelir, tasarruf ve borç verme/borç alma kalemlerinin hesaplanmasına ilişkin çalışmalar tamamlanmıştır.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.